

Dr. hist. Aija Jansone

LEBM Etnogrāfijas departamenta vadītāja

Sēlijas katoļu dievnami etnogrāfiskās izpētes objekti.

2024. gadā Sēlijas kultūras programmas ietvaros Latvijas Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja etnogrāfi realizēja 2 etnogrāfu zinātniskās ekspedīcijas, kuru laikā tika apzinātas 22 katoļu baznīcas. Liturģisko tekstiliju pētniecībā tika izmantota etnogrāfu zinātnisko ekspedīciju pētījumu metode, kas meklēja atbildes uz daudziem kultūrvēstures jautājumiem, tostarp par liturģisko tekstiliju izcelsmi un datēšanu. Lai pietuvinātos vēsturiskai patiesībai, nācās noskaidrot apdzīvotās vietas, pagasta, pilsētas vai muižas vēsturi un dievnama celšanas vai pārbūves laiku, kā arī tā saistību ar kultūras procesiem Eiropā un mūsdienu Latvijas teritorijā.

Salīdzinot ar Latgalē savāktu materiālu, kur vecākās liturģiskās tekstilijas datētas ar 17. gs. beigām – 18. gs. sākumu, Sēlijā, ar atsevišķiem izņēmumiem, tās ir salīdzinoši jaunas - sākot ar 1920. gadiem. Tas ir saistīts ar I Pasaules kara darbību un lielajiem postījumiem Daugavas kreisajā krastā. Šai laikā daudz kas gāja zudumā, tāpēc 20. gs. 20. gados baznīcu iekārtojums un liturģiskās tekstilijas tika gādātas un darinātas no jauna. Un tā kā visos laikos baznīca tika rotāta saskaņā ar sava laika jaunākajiem tekstiliju darināšanas un rotāšanas paņēmieniem, Sēlijas katoļu dievnamos redzam praktiski visas 20. gs. sākumā Eiropā plaši praktizētās rokdarbu tehnikas: izvilsuma, tilla vai tīkla darbus, tamborējumus, broderī un rišeljē izšuvumus.

Sēlijas ļaudis ļoti labi apzinās sava kultūras mantojuma nozīmi, tāpēc pēdējos 5 gados vairākās baznīcās ir iekārtoti informatīvie standi par baznīcas vēsturi, priesteriem un zīmīgākajiem notikumiem, bet liturģisko priekšmetu, tai skaitā, tekstiliju kolekcijas, nācās konstatēt divās Sēlijas baznīcās:

- 1) Silenes Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas Romas katoļu baznīcā;
- 2) un Dvietes Svētā Staņislava Kostkas Romas katoļu baznīcā.

Silenes liturģisko priekšmetu kolekcijas izveides iniciatore ir vēstures skolotāja Sofija Mole, kas pirms dažiem gadiem sāka vākt materiālus par Silenes baznīcas vēsturi, priesteriem un liturģiskiem priekšmetiem, kā arī baznīcā iekārtoja ievērojamu liturģisko priekšmetu ekspozīciju, kurā informatīvais vēstures materiāls un smalkākie rokdarbi ir noformēti standos aiz stikla, bet priesteru pilnās pagērbu kārtas izstādītas uz manekeniem.

Savukārt, ar Dvietes pagasta un baznīcas atbalstu 2020. gadā Vija Zviedrāne ar draudzes locekļiem izveidoja Dvietes sakrālo lietu krātuvi. Šeit materiāls vākt mērķtiecīgi, tas ir labi sakopts, sakārtots pa priekšmetu grupām un glabāts labos apstākļos. Dvietes kolekcijas pērle ir drēbju skapis ar 17 dažādās rokdarbu tehnikās rotātām komžām (att.).

Apsveicami, ka Sēlijā ir baznīcas, vietvaras un cilvēki, kuriem rūp sava novada kultūras vērtību saglabāšana, uzņemas iniciatīvu un atbildību veidot sakrālo lietu

kolekcijas, kā arī tur rūpi par pienācīgu un ilgspējīgu savāktā materiāla glabāšanas apstākļu nodrošināšanu.

Komžu skapis. Dvietes sakrālo lietu krātuve. A.Jansones foto 2024.g.